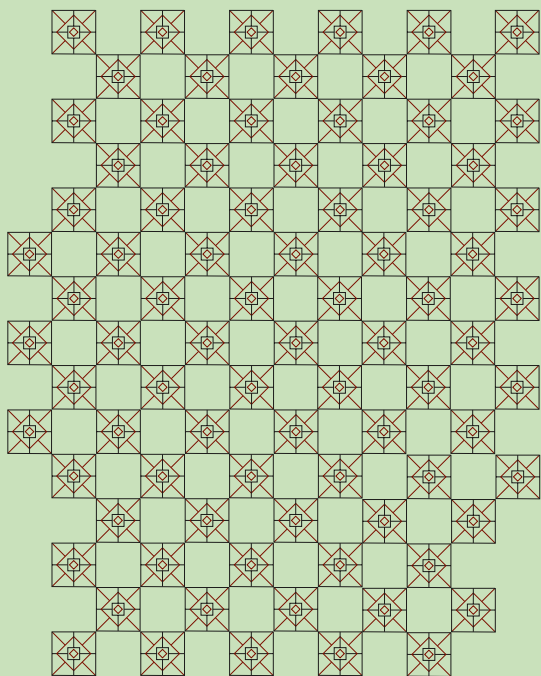

Retro **SPEKTIVE**

*Znanstvena revija za
zgodovinske in
sorodna področja*

I/2
2018

Retro **SPEKTIVE**

*Znanstvena revija za
zgodovinske in
sorodna področja*

Glasilozdruženja za promocijo kulturne dediščine,
raziskav in novih tehnologij – Retrospektive

Mednarodni uredniški odbor: dr. Peter Mikša (SI) (ODGOVORNI UREDNIK),
dr. Kornelija Ajlec (SI) (GLAVNA UREDNICA),
Maja Vehar (SI) (TEHNIČNA UREDNICA),
dr. Matija Zorn (SI),
dr. Petra Testen Koren (SI),
dr. Božo Repe (SI),
dr. Yoshitome Kota (JP),
dr. Sanja Petrović Todosijević (SRB).

Strokovna sodelavka: mag. Ana Marija Lamut

Za znanstveno vsebino tekstov in točnost podatkov odgovarjajo avtorji. Prav tako morajo poskrbeti za avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 16. decembra 2018.

Prevodi: FuroCat d.o.o. (angleščina)
Lektoriranje: Maja Vehar
Naslovnica: Tjaša Krivec
Oblikovanje in oprema: Jure Stušek
Prelom in tisk: PODOBA d.o.o., Celjska cesta 7, SI-3250 Rogaška Slatina
Naklada: 100 izvodov

Cena izvoda: 15 €
Letna naročnina: 25 €

Izdaja: Združenje za promocijo kulturne
dediščine, raziskav in novih
tehnologij – Retrospektive
Slovenska cesta 9b, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

info@retrospektive-journal.org
www.retrospektive-journal.org

ISSN: 2630-3426 (TISKANA IZDAJA)
2670-4013 (SPLETNA IZDAJA)

KAZALO VSEBINE

<i>Članki</i>	5
ŽENSKI ALPINISTIČNI TEČAJ V VRATIH LETA 1949	6
<i>Jure K. Čokl</i>	
"EDINOLE SAHARA JE ČISTO SUHA." UVEDBA PROHIBICIJE IN NJEN ODMEV V ČASNIKIH AMERIŠKA DOMOVINA IN GLAS NARODA	26
<i>Žan Grm</i>	
ODZIV NA VOJNO V VIETNAMU V SLOVENIJI MED LETOMA 1964 IN 1972	54
<i>Branko Ocvirk</i>	
PRAZNIK DELAVSKE POMLADI: SPOMINSKA OBELEŽJA VELIKI TEKSTILNI STAVKI V KRANJU	76
<i>Ivan Smiljanić</i>	
MEJE NA STARIH KARTOGRAFSKIH PRIKAZIH OZEMLJA SLOVENIJE	108
<i>Matija Zorn, Primož Gašperič</i>	
<i>Poročila</i>	125
HISTORY FEST	126
<i>Monika Močnik</i>	
KONTAKTI AVTORJEV	134

ODZIV NA VOJNO V VIETNAMU V SLOVENIJI MED LETOMA 1964 IN 1972

RESPONSE TO THE WAR IN VIETNAM IN SLOVENIA BETWEEN 1964 AND 1972

UDK: 355.01(597):316.653(497.4)*1964/1972*

Branko Ocvirk

IZVLEČEK

Prispevek zadeva vprašanje odziva slovenske javnosti na vojno v Vietnamu. Eno izmed najbolj krvavih žarišč hladne vojne je zaradi svojih razsežnosti odmevalo tudi v Sloveniji. Odziv na nacionalni ravni je postavljen v širši kontekst precej specifične zunanje politike, ki jo je v okviru gibanja neuvrčenih vodila socialistična Jugoslavija. Slednja je bila namreč razpeta med obsojanjem ameriške intervencije in ohranjanjem dobrih (ekonomskih) odnosov z Združenimi državami Amerike. Vleklo so se tudi vzporednice med vietnamskim in jugoslovanskim narodnoosvobodilnim bojem, protivojna čustva pa so bila prisotna v političnih govorih in medijih ter navsezadnje tudi na ulicah. Članek obravnava različne solidarnostne akcije, manifestacije, protestna zborovanja in delovanje Russellovega sodišča za vojne zločine.

Ključne besede: vietnamska vojna, protimperializem, Russellovo sodišče, Koordinacijski odbor za pomoč narodu Vietnamu

ABSTRACT

The article focuses on how the Slovenian public reacted to the Vietnam War. Due to its magnitude, one of the bloodiest hot spots of the Cold War resonated also in Slovenia. The national response is placed within the wider context of Yugoslav foreign policy, which Yugoslavia led in the framework on the Non-Aligned Movement. Yugoslavia was torn between condemning the American intervention and maintaining

its positive (economic) relations with the United States of America. Parallels between the Vietnamese and Yugoslav national liberation struggles were also drawn, while political speeches, media, and even streets were full of anti-war sentiments. The article discusses various solidarity actions, manifestations, protest gatherings, and the work of the Russell Tribunal.

Keywords: Vietnam War, antiimperialism, Russell Tribunal, Co-ordinating Committee for Aid of the People of Vietnam

URADNA STALIŠČA JUGOSLAVIJE IN NJENO UDEJSTVOVANJE V POLITIKI

Vietnamska vojna ni ločevala samo bojujočih se strani, temveč tudi svetovno mnenje. Za razumevanje odziva na vietnamsko vojno v Socialistični republiki Sloveniji je potrebno poznati stališča socialistične Jugoslavije – države, ki se je od samega začetka zavzemala za rešitev vietnamskega vprašanja. V začetku leta 1950 je priznala Demokratično republiko Vietnam, 3. februarja 1950 pa sprejela predlog za vzpostavitev diplomatskih odnosov med državama.¹ Do približevanja jugoslovanske in severnovietnamske politike je prišlo po Stalinovi smrti in podpisu Beograjske deklaracije, ki je normalizirala odnose med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. V začetku leta 1957 je Hanoj izrazil namero za vzpostavitev diplomatskih odnosov z Jugoslavijo. Prvi vietnamski veleposlanik je bil akreditiran iz Varšave, jugoslovanski pa iz Pekinga. O izboljšanju odnosov priča tudi obisk Ho Ši Minha v Jugoslaviji med 5. in 9. avgustom 1957. Ob zaključku obiska vietnamskih državnikov so jugoslovanske oblasti v sporočilu za javnost povedale, da so ob razgovorih izmenjali mnenja o glavnih mednarodnih vprašanjih in o razvoju socializma v svetu.² Tito je izrazil polno razumevanje in vsestransko podporo težnjam vietnamskega ljudstva za ponovno združitve. V slovesnem govoru v Pulju, kjer se je po poročanju *Ljudske pravice* zbralo več kot 10.000 ljudi, je Ho Ši Minh v srbsčini vzkliknil: "*[N]aj živi prijateljstvo med Vietnamom in Jugoslavijo!*"³

Po sporu z informburojem je bila Jugoslavija nedvomno država, ki je na mednarodnem parketu iskala svojo politično identiteto. V letih 1954 in 1955 je v svoji zunanji politiki zavzela izrazito protikolonialno in protiiperialistično držo, v okviru tega pa lahko sodimo tudi jugoslovansko opredelitev o vojni v Vietnamu.⁴ Kasneje si v okviru gibanja neuvrščenih ni prizadevala le za ublažitev napetosti v hladni vojni.

1 Cepuder, Bogdan. *Zapiski o Vietnamu*. Ljubljana: Komunist, 1966, 16.

2 Lazarević, Radomir, Milovan Radulović, Radmila Trojanović in Milena Burić. "Odnosi Jugoslavije i Vijetnama". *Jugoslovenski pregled*, 34/7-8 (1989), 313-314.

3 "Ob zaključku prijateljskega obiska vietnamskih državnikov". *Ljudska pravica*, 10. avgust 1957, 1.

4 Gre za obdobje pred in po bandunški konferenci, ki je aprila 1955 potekala v indonezijskem mestu Bandung in ki jo lahko označimo za predhodnico gibanja neuvrščenih. V: Vučetić, Radina. "Yugoslavia, Vietnam War and Antiwar Activism." *Tokovi istorije*, 2 (2013), 166.

Mitja Ribičič v predgovoru Altmanove knjige *Posebnosti vietnamske revolucije* zapiše, da si je jugoslovanska politika prizadevala, "da bi se nevrščenenost usposobila za učinkovito posredovanje, ki bi lahko preprečevalo, da ne bi vsak spor med dvema partijama ali državama prerasel v spor med bloki in velikimi silami".⁵

Jugoslavija je kot voditeljica gibanja nevrščenenih izkoristila vsako priložnost za ostro kritiko imperialističnih in neokolonialističnih teženj. Najštevilčnejših obsodb so bile deležne zunanje-politične poteze Washingtona. V jugoslovansko-ameriškem razmerju imamo na eni strani postulate miroljubnega sobivanja in napadanje ameriškega imperializma, na drugi pa ameriško politiko imperativnega zatiranja komunizma. Vseeno interesi obeh držav tekom vietnamske vojne niso dovolili, da bi prišlo do večje konfrontacije med njima in poslabšanja njunih diplomatskih in gospodarskih odnosov. Združene države Amerike so sicer nasprotovale jugoslovanski kampanji proti vojni v Vietnamu, vseeno pa je Jugoslavija še naprej uživala poseben status, ki ga Klasić opiše s stigmo "ameriškega komunističnega zaveznika".⁶ Razen občasnih groženj ameriške administracije, da naj se jugoslovanska stališča proti vojni v Vietnamu omehčajo, pravega odziva na mednarodnem parketu ni bilo. Averell Harriman, posebni odposlanec ameriškega predsednika, je leta 1965 v svojem poročilu Johnsonu navedel, da si Tito želi zaustavitev bombardiranja Severnega Vietnama, jugoslovanski interes za vietnamsko vojno pa morajo Združene države Amerike razumeti kot del njihove politike, ki temelji na ohranjanju miru. Harriman je kasneje v ustnem intervjuju izrazil prepričanje, da Jugoslavija Severnemu Vietnamu ne daje nobene znatne vojaške pomoči: "*Bilo je precej neumno, da smo postavili Jugoslavijo na isti seznam kot tiste, ki pomagajo Severnemu Vietnamu /.../ [Jugoslavija] je poslala le za nekaj*

5 Altman, Gavro. *Posebnosti vietnamske revolucije*. Ljubljana: Založba Borec, 1969, 15.

6 Klasić, Hrvoje. *Jugoslavija in svet leta 1968*. Prevedli Seta Knop in Višnja Fičor. Ljubljana: Beletrina, 2015, 378.

sto tisoč dolarjev medicinskih pripomočkov.⁷ Tudi Kardelj je marca 1967 dejal, da Jugoslavija v Vietnam pošilja le krvno plazmo in zdravila.⁸

Jugoslovanska iniciativa za mir med neuvrščeni se je na koncu izkazala za neuspešno, z ameriško eskalacijo ter bombardiranjem se je jugoslovansko protiameriško stališče o vietnamski vojni nadaljevalo. Pri tem je slovenska politika sledila uradnim stališčem in se ni aktivneje angažirala pri reševanju vietnamskega konflikta.

OBLIKOVANJE JAVNEGA MNENJA IN ODZIV PREBIVALSTVA

Pri oblikovanju javnega mnenja so pomembno vlogo odigrali mediji, saj je bil medijski prostor zaradi takratne ureditve bolj naklonjen revolucionarni dejavnosti Fronte narodne osvoboditve (FNO) in njenemu zavezniku v boju za enotno vietnamsko državo – DR Vietnam. Poročila iz obdobja prve indokitajske vojne so se večinoma znašla na straneh zunanjepolitične redakcije ali v rubriki "Zadnje vesti", večjo pozornost pa se je vietnamski vojni posvetilo po letu 1964. Podoba vojne v medijih je hitro postala podoba odpora do vojne. Časopisje je pozorno sledilo tudi dogajanju okrog Russellovega sodišča,⁹ katerega namen je bilo prepoznavanje ameriških vojnih zločinov v Vietnamu. Delovanju sodišča se je pridružil tudi jugoslovanski zgodovinar Vladimir Dedijer in postal predsednik zasedanja sodišča. K sodelovanju je kasneje povabil tudi Rudija Rizmana, takrat študenta političnih ved in glavnega urednika *Tribune*, ter ga imenoval za svojega namestnika na sojenju. Rizman je na zasedanju v Stockholmu zbranim prebral pozdrav ljubljanskih študentov sodišču, v izjavi za RTV Zagreb pa dejal, da mladi na angažiranost za Vietnam gledajo kot na svojo verzijo Osvobodilne fronte

7 Močnik, Josip. *"United States-Yugoslav relations, 1961-1980: the twilight of Tito's era and the role of ambassadorial diplomacy in the making of America's Yugoslav policy."* Doktorska dizertacija, Graduate College of Bowling Green State University, 2008, 78.

8 SI AS (Arhiv Republike Slovenije), 1521, Edvard Kardelj, t. e. 16, Stenografske beleške sa razgovora s predsednikom senata Kraljevine Belgije, Pola Stroja (27. 3. 1967).

9 Ustanovljeno je bilo leta 1966 na pobudo britanskega filozofa Bertranda Russella. Med člani najdemo prominentne levo usmerjene osebnosti, kot so Jean-Paul Sartre, Vladimir Dedijer, James Baldwin, Simone de Beauvoir, Wolfgang Abendroth idr. Vsi člani sodišča in udeleženci sej so naštetih v Elkaim, Arlette. *Russellovo sodišče. Sojenje v Stockholmu in sklepno sojenje v Kopenhagnu*. Ljubljana: DZS, 1971, 12–13.

in revolucije.¹⁰ Po izteku drugega zasedanja tribunala so člani podali svoje rezultate, izrekli sodbo in ameriško vlado obsodili genocida. Leta je bil utemeljen z velikim številom žrtev med civilnim prebivalstvom, uporabo kemijskega orožja in napalma, uničenjem resursov in prisilnim preseljevanjem v zaselke, ki so jih na zasedanju sodišča označili za koncentracijska taborišča.¹¹

Russellovo sodišče je odigralo pomembno vlogo v javnem diskurzu o vietnamski vojni pri nas, saj so se začela kresati različna mnenja, kako nastopiti proti vojni in kako izražati solidarnost z vietnamskim ljudstvom. Medijsko poročanje in diskusija, ki se je vnela okrog vojne v Vietnamu, dajeta vtis, da je javnost načeloma podpirala idejo formiranja sodišča kot eno izmed številnih akcij za rešitev konflikta v Vietnamu. Cilj sodišča je bil navsezadnje vplivati na javno percepcijo vietnamskega konflikta. Diskusijo je odprl predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Josip Vidmar. Slednji je Dedijerju zameril, da je brez njegovega pooblastila dovolil tisku javno objavo Russellovega povabila, da bi postal član odbora za podporo sodišču. V tisku (*Delo, Sodobnost, Tribuna, Problem*) se je razvnela diskusija, kako izraziti podporo sodišču, če sploh. Med sodelujočimi glede podpore sodišču ni bilo konsenza, prav tako pa tudi ne glede narave agresije v Vietnamu.¹²

Ljubo Bavcon, tedaj profesor na Pravni fakulteti v Ljubljani, je sodišče označil kot eno izmed pomembnih prizadevanj za osveščanje človeštva, s tem pa tudi afirmacijo mednarodnega prava in njegove poglobitve vsebine – humanosti – v zavesti ljudi ter v politiki države.¹³ Svoje mnenje je izrazil tudi Peter Vodopivec, takrat še študent zgodovine, ki je med drugim zapisal, da protestira proti vsakemu intelektualcu, ki se dogmatsko ter ozko drži svojega sveta. Čudil se je, kako Jugoslavija,

10 Halimi, Giselle. "Kronologija dela mednarodnega sodišča za vojne zločine v Vietnamu." *Sodobnost*, 16/5 (1968), 531.

11 Sartre, Jean-Paul. "Genocid." Prevedel Boris Verbič. *Sodobnost*, 16/5 (1968), 464.

12 Halimi, "Kronologija dela mednarodnega sodišča za vojne zločine v Vietnamu", 524.

13 Bavcon, Ljubo. "Vojna hudodelstva in hudodelstva zoper človečnost." *Sodobnost*, 14/12 (1966), 1175–1178.

"ki je socialistična dežela in ki je boj, ki ga bije Vietnam, že doživela in preživela, ne more dati niti nekaj izobražencev v oporo".¹⁴

Ko je bil 14. novembra 1966 naposled ustanovljen Odbor za podporo mednarodnemu sodišču za vojne zločine, so ga sestavljali najrazličnejši posamezniki iz akademskega in političnega sveta, med drugim tudi Stane Dolanc, Janez Milčinski, Edvard Ravnikar, Mitja Ribičič in Rudi Rizman. Že naslednji dan je odbor v Delu objavil svoj razglas. Obsodili so *"sramotno napadalno vojno velike sile proti malemu narodu"* in najrazličnejša sredstva množičnega uničenja, ki so jih uporabljali tudi nad civilnim prebivalstvom. Zavedali so se, da sodišče nima nobenih sodnih pristojnosti, a so Russellovo pobudo in privzemanje oblik sodnega postopka videli kot možnost za pridobitev objektivnih ugotovitev in končnih sklepov.¹⁵

Ob formiranju mednarodnega sodišča je bilo prvotno jugoslovansko in slovensko angažiranje, kljub nekaterim polemikam med intelektualci, omejeno predvsem na uradne izjave ter komaj opazno nabiralno akcijo nekaterih terenskih odborov Socialistične zveze delovnega ljudstva (SZDL) in Rdečega križa. Problematiko angažiranja proti vietnamski vojni je v ljubljanski reviji *Problemi* analiziral Marko Kerševan. Po njegovih besedah lahko sklepamo, da je večji del javnosti obsojal ameriško nasilje, vendar pa navaja tudi primere napisov *"besser tot als rot"* in *"better dead than red"*, ki so se v nekdanji socialistični državi pojavljali po zidovih kot odgovor na študentske plakate proti vojni v Vietnamu.¹⁶ V *Tribuni* so pisali o prelepljenih plakatih na Trgu revolucije, med gesli pa poleg protikomunistične krilatice omenjajo še *"mar je to vaše plačilo za ameriški kruh, ki ga jeste"*.¹⁷ Kerševan je razmišljal tudi o razlogih tistih, ki so se izrekli proti odboru za podporo sodišča v Ljubljani. Med njimi

14 Vodopivec, Peter. "Upiram se vojni in orožju." *Sodobnost*, 14/12 (1966), 1234.

15 Halimi, "Kronologija dela mednarodnega sodišča za vojne zločine v Vietnamu", 526–527.

16 Avtor dodaja: "Četudi ni jasno, zakaj so bili v tujih jeziki: ali ker se priljubljena krilatice fanatičnih antikomunistov v slovenskem prevodu ne rima, ali ker so bili namenjeni inteligenci, ali zaradi tujih turistov." Ne preseneča ga namreč proameriško stališče nekaterih, češ da to ob vsej kampanji proti Kitajski ni bilo presenetljivo. Piše, da so bili vsem dejstvom navkljub zagotovo tudi takšni, ki so vietnamski konflikt uspeli zožiti na odnos med ZDA in Kitajsko. V: Kerševan, Marko. "Nekaj misli ob temi: Vietnam in mi." *Problemi*, 4/45–48 (1966), 1161.

17 "Better dead than red." *Tribuna*, 16/26 (1966), 2.

zasledimo sledeče izjave: "da je treba najprej pomesti pred domačim pragom"; "hrup okrog Vietnama je sprožen zato, da se odvrne pozornost od domačih zadev"; "ker nismo obsodili Rusov ob madžarskih dogodkih, tudi mi nimamo moralne pravice, da se opredeljujemo danes".¹⁸ Bolj kot motivi za odločanje proti podpori odboru za pomoč Russellovemu sodišču so zanimivi razlogi proti angažiranosti, ko je šlo za Vietnam. Pri tem se razkriva še ena dimenzija jugoslovanskega vključevanja v mednarodno delitev sveta in odziv javnosti nanjo. Kerševan navaja, da med prebivalstvom niso bile redke takšne izjave: "[K]aj ti Vietnamci pravzaprav hočejo? /.../ še najbolje bi bilo zanje, če bi jih Američani brez velikih žrtev na obeh straneh premagali, nato pa jim za tolažbo vzdignili 'standard', kot so ga Nemcem."¹⁹

SOLIDARNOSTNE AKCIJE IN DELOVANJE KOORDINACIJSKEGA ODBORA ZA POMOČ NARODU VIETNAMA IN ŽRTVAM IMPERIALISTIČNE AGRESIJE

V želji po čim uspešnejši koordinaciji akcij so se različne družbenopolitične organizacije na pobudo SZDL Jugoslavije v začetku leta 1966 povezale v Koordinacijski odbor za pomoč narodu Vietnama (tudi Koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije, op. a.). Jugoslovansko javnost so takoj po ustanovitvi odbora pozvali k odločnejši podpori boja vietnamskega ljudstva in v naslednjih letih organizirali številne akcije, manifestacije in protestne shode. Pomembno vlogo pri delovanju republiškega odbora je imela Mara Rupena - Osolnik. Že pred tem je delovala kot koordinatorka v jugoslovanskem koordinacijskem odboru, po povratku v Slovenijo leta 1967 pa kot

¹⁸ Kerševan, "Vietnam in mi", 1161–1162.

¹⁹ Prav tam, 1162.

sekretarka na republiškem nivoju.²⁰ Sodelovala je tudi pri Mednarodni demokratični federaciji žensk in na zasedanju aprila 1968 navzočim predstavila dotedanjo jugoslovansko pomoč. Jugoslavija je poslala 25 pošilk krvne plazme, zdravil in medicinskih instrumentov, na tekočem računu pa so zbrali več kot pol milijarde starih dinarjev prostovoljnih prispevkov. V Kranju se je v enem dnevu na eno izmed krvodajalskih akcij prijavilo 600 ljudi, delavke in delavci v ljubljanskem Saturnusu pa so izrazili pripravljenost, da embalažo za liofilizirano hrano izdelajo brezplačno.²¹

Koordinacijski odbor je vsakoletno organiziral različna zborovanja v krajevnih, občinskih, pokrajinskih, republiških organih družbeno-političnih organizacij, na univerzah ter v delovnih, strokovnih, športnih in drugih organizacijah. Za pomoč pri pripravi akcij so lahko organizacije uradna jugoslovanska politična stališča o Vietnamu našle v 27. in 41. številki *Aktuelnih političkih informacij Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ)*.²² Ob tednih solidarnosti in podobnih priložnostih so bili natisnjeni posebni letaki, zloženke in proglasi v milijonskih nakladah ter v jezikih vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Prevedli in natisnili so tudi program Fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama ter ga s komentarjem razposlali vsem šolam, delovnim organizacijam, občinskim odborom Zveze združenj borcev in Socialistične zveze ter klubom OZN.²³

Pionirje in mladino so skušali v solidarnostne akcije vključiti z različnimi predlogi in idejami. Vrsto teh akcij je organizirala Rupena -

20 Mara Rupena - Osolnik je med letoma 1963 in 1967 delovala kot generalna sekretarka in podpredsednica Rdečega križa Jugoslavije. Delovala je na področju zaščite vojnih ujetnikov ter se zavzemala, da bi borcem narodnoosvobodilnih gibanj priznali enake pravice kot vojakom redne vojske. V okviru solidarnosti z Vietnamom je nastopala na različnih mednarodnih konferencah v Stockholmu, Berlinu, Rimu in Milanu, za pomoč vietnamskemu narodu pa prejela zlato medaljo Ho Ši Minha. V: SI ZAL NME (Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo Krajino Novo mesto), 0027, Mara Rupena - Osolnik, t. e. 1, Odgovor Dragoljubu Djuroviću leta 1985 za vpis v publikacijo Leksikon večnika AVNOJ.

21 Rupena - Osolnik, Mara. "Prvo srečanje z Vietnamkami. Od hladnega pozdrava do toplega slovesa." *Delo*, 30. april 1968, 6.

22 SI AS, 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3, Interne informacije republiškega sveta sindikatov Slovenije, št. 50/VI, Ljubljana, 13. 11. 1969, prevod pisma ZSJ.

23 "Teden solidarnosti z Vietnamom." *Delo*, 6. december 1967, zadnja stran.

Osolnik, pri angažiranju pionirjev in mladine je sodelovala tudi Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS). Leta 1968 je bila organizirana akcija "Slovenski otroci pomagajo svojim vrstnikom v Vietnamu". Med predlogi najdemo razne protestne manifestacije, pisanje pism vietnamskim sovrstnikom, tisk razglednic ipd. ZPMS je predlagala, da bi se otroci v času šolskih izletov in praznikov odrekli *"malemu delu svojega denarja, ki so jim ga dali starši za slaščice, da bi s tem pomagali olajšati bolečino in lakoto vrstnikov v Vietnamu"*.²⁴ V ospredju takšnih akcij torej ni bila materialna pomoč, temveč predvsem vzgojni in humani značaj le-teh. Mlade naj bi s takšnimi akcijami opozarjali na dogodke po svetu in na solidarnost z narodi, ki se želijo osvoboditi.²⁵

Jugoslavija se je tako vključila v mednarodno akcijo pomoči Vietnamu. Oblike izražanja solidarnosti so bile zelo različne, od kulturnih prireditev do posebnih šolskih ur in predavanj. Aktivnosti so se stopnjevale predvsem v tednu solidarnosti, ki je bil v Jugoslaviji prvič organiziran med 13. in 20. decembrom 1967. Praviloma se je vsako leto v tem tednu povečalo število prispevkov na RTV in v časopisju, na šolskem področju so se prirejele razstave plakatov in otroških risb, učenci iz Slovenije in drugih republik so pisali pesmi in eseje ter pošiljali pisma svojim vrstnikom v Vietnam.

MANIFESTACIJE IN PROTESTNA ZBOROVANJA PROTI VIETNAMSKI VOJNI V SLOVENIJI

V obdobju med letoma 1965 in 1968, ko so protivojni protesti v svetu doživljali svoj vrhunec, so tudi jugoslovanski študenti postali del globalnih protikolonialnih in protiimperialističnih prepričanj. Jugoslavija pri tem vseeno predstavlja svojevrsten fenomen, saj je monopol nad političnim aktivizmom imela takratna oblast, protivojni protesti so bili po večjih jugoslovanskih mestih največkrat generirani s strani oblasti. Vučetič piše,

24 SI AS, 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3/705, Vietnam. Predlogi za vključitev pionirjev in mladine.

25 SI AS, 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3/705, Pismo zveze tabornikov Slovenije koordinacijskemu odboru za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Predmet: vloga za posojilo 5000 dinarjev.

da sta državna protiimperialistična propaganda in medijsko poročanje o ameriških zločinih v Vietnamu ustvarila razmere, v katerih se je večina mladih lahko identificirala z vietnamskim ljudstvom in njihovim bojem za neodvisnost.²⁶

Ko so februarja 1965 ameriški bombniki začeli z akcijami proti severnovietnamskim komunistom, je Socialistična zveza delovnega ljudstva (SZDL) Jugoslavije sprejela posebno resolucijo, v kateri je med drugim zapisano, da je ameriška intervencija v Vietnamu *"najbolj izrazit primer, v katerem gre za poskus vsiliti imperijalistično voljo ljudstvu majhne dežele, primer teptanja njegovih zakonitih pravic"*.²⁷ Poudarili pa so, da so jugoslovanski narodi *"globoko solidarni z bojem vietnamskega ljudstva proti tujemu gospostvu"*.²⁸ Politična beseda se je pogosto mešala s čustvi, predvsem s sklicevanjem na človeško vest, ki se je *"po začetni mlačnosti močno zavzela in jasno opredelila do vojne v Vietnamu"*.²⁹ Že konec šestdesetih let se je pojavilo vprašanje, kako lahko je s takšnimi ideološkimi pobudami animirati slovensko vest. Vzporednice med narodnoosvobodilnima bojema so uspeli sprožiti dovolj močno reakcijo med prebivalstvom, hkrati pa se je vest slovenske javnosti ob vojni v Vietnamu kazala kot elementarna reakcija na vojne zločine in kot politična opredelitev proti kapitalizmu. Vietnam je bil namreč pogosto predstavljen skozi polarizirano delitev na dva različna si družbena sistema – na to, kdo je dober in kdo slab.³⁰

Zaradi vojne v Vietnamu so ljudje odšli tudi na ulice. Večina manifestacij, demonstracij, shodov in podobnih akcij je potekala pod budnim očesom partije ali družbenopolitičnih organizacij, ki so dogodke organizirale. Ljubljana je sicer v literaturi v kontekstu demonstracij proti vojni v Vietnamu omenjena redkeje kot Beograd, Zagreb, Skopje, Zadar in nekatera druga mesta. Dober primer je šesta obletnica ustanovitve

26 Vučetić, "Yugoslavia, Vietnam War and Antiwar Activism", 165–166.

27 Rupena – Osolnik, Mara (ur.). *Resnica o Vietnamu*. Beograd: Jugoslovanski koordinacijski odbor za pomoč narodu Vietnamu, 1967 ali 1968.

28 Prav tam.

29 Berger, Aleš. "Naša vest – kako je z njo?" *Tribuna*, 18/13 (1969), 5.

30 Prav tam.

Fronte narodne osvoboditve (FNO) 20. decembra 1966, ko je prišlo do vala uličnih protestov po večjih jugoslovanskih mestih. Če je zagrebški shod vodil v nasilno reakcijo oblasti, je bilo v Ljubljani mirneje. Po poročanju Dela se je na ploščadi pred šišensko občinsko skupščino zbralo več kot tisoč mladih Ljubljančanov, ki so nosili transparente z napisi *"Hočemo mir v Vietnamu"*, *"Obsojamo ameriško agresijo"*, *"Ne tlačite človečanskih pravic"*.³¹

Pomembno prelomnico v izražanju solidarnosti predstavlja 21. oktober 1967, prvi mednarodni dan solidarnosti z bojem vietnamskega ljudstva. Temu primerno so ta dan prvič obeležili tudi v Sloveniji. Republiški koordinacijski odbor je pozval vse organizacije in kolektive, naj izrazijo svoje ogorčenje *"nad nasiljem ameriškega imperializma in svojo solidarnost z bojujočim se vietnamskim ljudstvom"*.³² Predsednik odbora Franc Leskošek - Luka na seji odbora ni skoparil s primerjavami ameriških in nacističnih zločinov: *"Prezirljivo ponašanje oholih ameriških okupatorjev in zverinsko početje njihove soldateske, se lahko primerja samo z najbolj brutalnimi metodami v srednjem veku in metodami zavojevalcev tretjega rajha."*³³ Na Trgu svobode v Mariboru je bilo veliko protestno zborovanje, poleg mladine so se tam zbrali tudi delavci gospodarske skupnosti Metalna. V Domu Svobode v Trbovljah se je na protestnem zborovanju zbralo več kot 400 dijakov in predavateljev ekonomske srednje šole in trboveljske gimnazije. Več govornikov je obsodilo vojne grozote in izrazilo solidarnost, dijaki so recitirali pesmi revolucionarjev iz Južnega in Severnega Vietnama. Tudi na Jesenicah je potekalo mladinsko zborovanje, ki je preraslo v protestni pohod, med katerim so dijaki skupaj z drugimi občani vzklikali gesla proti vojni v Vietnamu. Protestna zborovanja so potekala tudi v Celju, Novi Gorici, Idriji, Tolminu, Ajdovščini in na Obali.³⁴

Protestna zborovanja so bila organizirana tudi v okviru tednov solidarnosti. V Ljubljani je mladina sicer zasedla ulice že nekaj dni pred

31 Splihal, J., "Podpora vietnamskemu narodu." *Delo*, 21. december 1966, 1.

32 Smolič, Jože. "Mednarodna solidarnost z Vietnamom." *Delo*, 18. oktober 1967, 1.

33 "Dosledno podpiramo boj vietnamskega ljudstva." *Delo*, 21. oktober 1967, 1-2.

34 "Slovenija izrazila čustva do trpečega ljudstva Vietnama." *Delo*, 22. oktober 1967, 2.

uradnim začetkom prvega tedna solidarnosti, 9. decembra dopoldne. Ob počastitvi dneva človekovih pravic dan kasneje se je na ljubljanskih ulicah zbralo več kot 3.500 srednješolcev z vseh ljubljanskih srednjih šol in gimnazij. Demonstracije so organizirali občinska komiteja ZM Vič-Rudnik in ZM Center ter občinski koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije Vič-Rudnik. Mladi so se najprej zbrali pred občinsko stavbo na Viču, kjer jih je nagovoril predsednik klubov OZN in član centralnega komiteja Franc Drobnič, Tomaž Domicelj jim je zapel nekaj protestnih pesmi v slovenskem in angleškem jeziku, nato pa je dolg sprevod demonstrantov izpred nekdanjega Kina Vič krenil po Prešernovi cesti in preko Cankarjeve prišel do Titove (danes Slovenske) ceste. Nosili so številne transparente ter vzklikali proti Johnsonovi politiki v Vietnamu.³⁵

Protestna zborovanja so bila organizirana tudi drugod po državi. 16. decembra so se v Celju pred Muzejem NOV na Trgu V. kongresa ob 11. uri srednješolci in ostali občani udeležili javne manifestacije proti ameriški vojni v Vietnamu. Že v dneh pred množično manifestacijo so mesto prekrili lepaki, ki so občane opozarjali *"na strahote vietnamske vojne, na genocid, ki ga tam počenjajo ameriški intervencionisti in njihovi saigonski opričniki"*.³⁶ Po približni oceni se je dogodka udeležilo vsaj 4.000 ljudi. Med transparenti, ki so izražali solidarnost celjske mladine z bojem vietnamskega ljudstva in zahtevali, naj Američani zapustijo Vietnam, je bilo moč opaziti najrazličnejše napise: *"Naj živi pravična borba vietnamskega ljudstva"*, *"Imperialisti, umaknite se"*, *"Morilci ven iz Vietnama"*, *"Dol z Johnsonom"* ipd. Med vsemi je zagotovo najbolj izstopal transparent s karikaturjo ameriškega predsednika Johnsona in pripisom: *"Kje si sedaj Lee Oswald?"*³⁷ V *Tribuni* so se spraševali, kako lahko mladina protestira proti ubijanju s pozivom k umoru, saj tako javno izražanje reakcij na krivice sodobnega sveta *"izzveni kot nerazumevanje načel, za katera protestiramo ali pa, kar je še huje, kot akcija, v katero gremo brez kakršnegakoli prepričanja, ampak zato, ker akcija pač*

35 "Obsodba agresivne politike." *Delo*, 10. december 1967, 1.

36 "Manifestacija solidarnosti z Vietnamom." *Delo*, 16. december 1967, 3.

37 "Protestno zborovanje celjskih srednješolcev." *Delo*, 17. december 1967, zadnja stran.

mora biti in ker nam zaradi nje odpade nekaj šolskih ur".³⁸ O protestih, ki so sami sebi namen, je v *Tribuni* pisal tudi Anton Peršak. Jeseni 1967 so v Mariboru organizirali protestno zborovanje proti ameriški agresiji, avtor pa je izrazil obžalovanje, "ker kljub naši vzgoji nismo sposobni (vsaj večina ne), da bi nas vojna v Vietnamu ali pa umor nekega črnca kakorkoli prizadel".³⁹ Učitelji so namreč mladino pripeljali na trg, kjer so morali učenci poslušati govore naročenih govornikov, medtem pa so se sami "na vrtu bližnje restavracije pogovarjali o cenah krompirja in sadja".⁴⁰ O smiselnosti takšnih protestnih akcij se je Peršak spraševal tudi ob poslušanju radijske oddaje, v kateri so otroci brali protestna pisma proti vojni v Vietnamu. Eden izmed otrok je namreč moral "trikrat začeti besede invazija imperialističnega kapitala na nerazvita področja".⁴¹ Kar dobro kaže na to, da se mu najverjetneje ni sanjalo, kaj pomenijo besede, ki so prihajale iz njegovih ust. Kot bolj avtentičen in izviren protest od branja protestnih pisem na radiu, Peršak izpostavi opažen grafit "Džonson je runkel".⁴²

Tudi med študenti kritično stališče in solidarnost nista bila samoumevna. Franci Pevec piše, da v dveh letih od formiranja odbora za podporo mednarodnemu sodišču za vojne zločine v Ljubljani študenti niso izrazili dovoljšne mere kritičnosti. Ob tem navaja lastno izkušnjo, ko je med obiskom stanovalcev študentskih domov, da bi ti darovali kri za Vietnamce, naletel na slab sprejem. Za takšno situacijo je okrivil študentsko zvezo, češ da so v tej organizaciji menili, da so se odkupili in izkazali solidarnost že s tem, da so odboru za podporo mednarodnemu sodišču plačali dvomesečne stroške telefona.⁴³

Spomladi leta 1968 se je težišče študentskega aktivizma z mednarodnih začelo premeščati na domače teme in probleme. V ospredju je bila študentska problematika (socialne razmere,

38 Berger, Aleš. "Kako protestiramo." *Tribuna*, 16/10 (1967), 2.

39 Peršak, Anton. "Protest." *Tribuna*, 16/21 (1968), 2.

40 Prav tam.

41 Prav tam.

42 Prav tam.

43 Pevec, Franci. "Provokacija za študentsko organizacijo." *Tribuna*, 16/21 (1968), 3.

študentsko samoupravljanje, večja avtonomnost univerze ipd.), vse glasnejša je postajala tudi kritika splošnega stanja v družbi. Po študentskih demonstracijah junija 1968 so študentje ulice ponovno zavzeli avgusta 1968 ob sovjetski okupaciji Češkoslovaške. Po tem oblast ni nadaljevala z organizacijo množičnih protivojnih protestov ali shodov solidarnosti. Kar je ostalo od protivojnega aktivizma, se je odvijalo v okviru Koordinacijskega odbora za pomoč narodu Vietnamu. Ti odbori so delovali na zvezni, republiški in občinski ravni ter slabih deset let skrbeli za organizacijo različnih aktivnosti v znak izražanja solidarnosti z vietnamskim ljudstvom. Kljub temu da so solidarnostne akcije organizirali tudi še sredi sedemdesetih let, so na sestanku jugoslovanskega koordinacijskega odbora že junija 1970 ugotavljali, da je zanimanje in navdušenje za tovrstno angažiranje vidno upadlo.⁴⁴

Ljudje so se na ljubljanskih ulicah ponovno zbrali ob demonstracijah proti ameriškemu vdoru v Kambodžo maja 1970. Univerzitetni komite ZKS je pozival k formalnemu protestu proti ameriški intervenciji v Kambodži, na protestih pa je bilo izraženo tudi nestrinjanje z dogajanjem na Češkoslovaškem in v Grčiji. Skupnost študentov je skušala zbrati tiste študente, ki bi bili pripravljeni sodelovati v akciji. Arhitekti prvega letnika so narisali transparente, študenti so po mestu delili provokativne tekste z vabilom na zborovanje.⁴⁵ Najprej so se zbrali v študentskem naselju v Rožni dolini in obsodili ameriško intervencijo v Kambodži, ki so jo šteli za *"nadaljevanje imperialistične agresije, ki so mu izpostavljene vse napredne sile na svetu"*. Obsodili so predsednika ZDA in njegovo politiko, češ da *"kot argument za agresijo in ubijanje navaja razlog: ohranitev ameriške časti"*. Pismo s svojimi zahtevami so poslali veleposlaništvu ZDA in veleposlaništvu Kambodže v Beogradu.⁴⁶ Ko je povorka protestnikov iz študentskega naselja krenila proti mestu, je Ljubljana po dolgem času spet doživela večji protestni sprevod. Protestniki so se odpravili po Titovi cesti do Name in naprej po Cankarjevi ulici do skupščine. Pred Namo so

44 Vučetić, "Yugoslavia, Vietnam War and Antiwar Activism", 179.

45 Ko so se v oktobru istega leta spominjali organizacije protestov, so zapisali, da je šlo za protest *"brez političnega aktivizma, ampak predvsem za jasen in človeški protest proti nasilju veseli! V: "Še pomnite, tovariši?" Tribuna, 20/1 (1970), 1-2.*

46 "Veleposlaništvu ZDA." *Tribuna, 19/12-13 (1970), 8.*

zažgali ameriško zastavo in zahtevali naj se zažge še rusko, ob tem pa vzklikali: "*Viet-nam Kambo-dža, Viet-nam Češ-ka!*"⁴⁷

Dogodki doma in drugje po svetu so v začetku sedemdesetih let oči slovenske mladine usmerili stran od vietnamskega konflikta. Sekretariat predsedstva skupnosti dijakov na II. gimnaziji na Šubičevi ulici je 20. oktobra sprejel sklep proti "*hinavščini vodstva SZDL, ki je ustanovil Koordinacijski odbor za zbiranje pomoči vietnamskemu ljudstvu, hkrati pa zapira oči pred trpljenjem bengalskega naroda*".⁴⁸ Prišlo je do kritike jugoslovanske politike miroljubne koeksistence in gibanja neuvrščenih, ki naj bi pomagalo razreševati svetovne probleme in zmanjševati blokovsko napetost. Tito se v indijsko-pakistanski spor ni želel vmešavati, "*češ da smo mi z obojimi prijatelji in da je to njuna zasebna zadeva*".⁴⁹ Pešalo je spoštovanje do gibanja neuvrščenih. Če so ZDA v času Johnsonove administracije še iskale pomoč pri razrešitvi vietnamskega konflikta pri Jugoslaviji, so lahko kasneje jugoslovanski državniki le jadikovali o načelnosti in ozemeljski nedotakljivosti. Velesile jih pri tem niso prav posebno upoštevale (Vietnam, Kambodža, Češkoslovaška), pa tudi Jugoslavija ob vseh svetovnih konfliktih ni zavzemala jasnih stališč ali pa je sodelovala z režimi, ki so jih srednješolci na Šubičevi opisali kot reakcionarne (Izrael, Španija, Južnoafriška republika, Rodezija, Južni Vietnam, Portugalska, Kambodža; kritizirali so tudi obisk iranskega premiera Amir-Abbasa Hoveyda v Jugoslaviji).⁵⁰ Medtem ko so na vseh področjih govorili o miroljubni koeksistenci, protestirali proti ameriškemu imperializmu in organizirali solidarnostne tedne "*parol, zborovanj in sentimentalizma*", so si nekateri istočasno meli roke ob vdirajočem ameriškem kapitalu. Jaša Zlobec je leta 1970 v *Tribuni* zapisal, da Nixona manifestacije ljubljanskih študentov ne skrbijo, "*mnogo bolj ga zanima idrijsko živo srebro, s katerim lahko izpopolnjuje svoj moriški arzenal*".⁵¹

47 "Zahteva študentov." *Tribuna*, 19/12-13 (1970), 19. maj 1970, 5.

48 "Sekretariat predsedstva skupnosti učencev, II. gimnazija." *Tribuna*, 21/5 (1971), 8.

49 Zlobec, Jaša. "Novo zmagoslavje miroljubne koeksistence." *Tribuna*, 21/5 (1971), 4.

50 "Dokument IO SŠ LVZ in Gibanje 13. november pri IO SŠ LVZ, Ljubljana, 22. november 1971." *Tribuna*, 21/7-8 (1971), 4.

51 Zlobec, Jaša. "O tem, kako se izda revolucijo." *Tribuna*, 11/4 (1970), 4.

Med mladimi je prišlo do zahtev, da vlada in politični forumi odgovorijo na vprašanje o načelnosti jugoslovanske zunanje politike.

Ena večjih akcij za Vietnam je bila organizirana ob ameriškem bombardiranju konec leta 1972. Učenci naj bi v šoli pri razredni uri prispevali denar, zbrana sredstva pa bi nato koordinacijski odbor namenil večji pošiljki zdravil, medicinskih instrumentov in liofilizirane hrane.⁵² Na zborovanjih, organiziranih v tem tednu, so protestniki poudarjali, da ponovno bombardiranje nad 20. vzporednikom postavlja na laž domnevno željo Nixonove administracije, da bi podpisala sporazum in končala vojno.⁵³ Zaradi masovnega bombardiranja so se aktivnosti pri nas nadaljevale tudi po izteku tedna solidarnosti. Na Trgu revolucije se je 28. decembra zbralo več tisoč ljubljanskih dijakov in študentov in protestiralo *"proti umazani vojni v Vietnamu, zračnemu terorju, ki ga zganja nad Severnim Vietnamom ameriško letalstvo, in dejstvu, da skuša ameriška vlada z močjo oboroženega nasilja nad civilnim prebivalstvom vsiliti Vietnamcem ameriški mir"*.⁵⁴ Ljubljanski dnevnik je poročal celo o več deset tisočih mladih, ki so nastopili proti nadaljevanju vojne v Vietnamu. Bogo Šest, predsednik ljubljanske konference mladine, je v govoru obsodil politiko ameriške vlade v Vietnamu, otopelost ameriške družbe, ki take politike ne prepreči, in molk drugih dveh velesil (ZSSR in Kitajske), ki ZDA omogoča, da nemoteno izvajajo nasilje v Vietnamu. Nixonovo politiko v Vietnamu je označil za organizirano pobijanje in najhujši genocid v človeški zgodovini.⁵⁵

Ob dogodkih pred podpisom mirovnega sporazuma je bila podpora vietnamskemu boju izražena tudi v Skupščini SR Slovenije. Pridružili so se mnenju, da se mora najti takšna politična rešitev, ki bo vietnamskemu narodu zagotovila pravico, da sam odloča o svoji usodi. Javni protest proti vojni v Vietnamu se je znašel tudi na dnevnem redu seje Enotnega zbora delovnih skupnosti, poslanec Marjan Jenko pa je v imenu zbranih povedal, da v celoti podpirajo *"dosedanja prizadevanja jugoslovanske*

52 "Pomagajmo osvobodilni fronti Vietnamal!" *Ljubljanski dnevnik*, 20. december 1972, 5.

53 "Vsestranska podpora narodom v Indokini!" *Delo*, 20. december 1972, 3.

54 "Protest mladih." *Delo*, 29. december 1972, 1.

55 "Protestni shod." *Ljubljanski dnevnik*, 29. december 1972, 1.

vlade za pravično rešitev vietnamskega vprašanja in napore naših družbenopolitičnih organizacij, da se stopnjuje moralna in materialna pomoč vietnamskemu ljudstvu".⁵⁶ Razprave o Vietnamu so bile v slovenski skupščini sicer izredno redke.

⁵⁶ Seje od 1. 12. 1972 do 31. 12. 1972. Enotni zbor delovnih skupnosti, 24. seja, 27. decembra 1972, 212–213. http://www.sistory.si/cdn/publikacije/27001-28000/27583/Sejni_zapiski_1.12.-31.12.1972.pdf (Dostop: januar 2018).

SEZNAM VIROV IN LITERATURE

Arhivski viri

SI AS (Arhiv Republike Slovenije), 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3, Interne informacije republiškega sveta sindikatov Slovenije, št. 50/VI, Ljubljana, 13. 11. 1969, prevod pisma ZSJ.

SI AS, 1521, Edvard Kardelj, t. e. 16, stenografske beleške sa razgovora s predsednikom senata Kraljevine Belgije, Pola Stroja (27. 3. 1967).

SI AS, 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3/705, Pismo zveze tabornikov Slovenije koordinacijskemu odboru za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Predmet: vloga za posojilo 5000 dinarjev.

SI AS, 2122, Zveza prijateljev mladine Slovenije, t. e. 112, X./3/705, Vietnam. Predlogi za vključitev pionirjev in mladine.

SI ZAL NME (Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo Krajino Novo mesto), 0027, Mara Rupena - Osolnik, t. e. 1, Odgovor Dragoljubu Djuroviču leta 1985 za vpis v publikacijo Leksikon večnika AVNOJ.

Časopisni viri

"Better dead than red." *Tribuna*, 16/26 (1966), 2.

"Dokument IO SŠ LVZ in Gibanje 13. november pri IO SŠ LVZ, Ljubljana, 22. november 1971." *Tribuna*, 21/7-8 (1971), 4.

"Dosledno podpiramo boj vietnamskega ljudstva." *Delo*, 21. oktober 1967, 1-2.

"Manifestacija solidarnosti z Vietnamom." *Delo*, 16. december 1967, 3.

"Obsodba agresivne politike." *Delo*, 10. december 1967, 1.

"Ob zaključku prijateljskega obiska vietnamskih državnikov." *Ljudska pravica*, 10. avgust 1957, 1.

"Pomagajmo osvobodilni fronti Vietnama!" *Ljubljanski dnevnik*, 20. december 1972, 5.

"Protest mladih." *Delo*, 29. december 1972, 1.

"Protestni shod." *Ljubljanski dnevnik*, 29. december 1972, 1.

"Protestno zborovanje celjskih srednješolcev." *Delo*, 17. december 1967, zadnja stran.

"Sekretariat predsedstva skupnosti učencev, II. gimnazija." *Tribuna*, 21/5 (1971), 8.

"Slovenija izrazila čustva do trpečega ljudstva Vietnama." *Delo*, 22. oktober 1967, 2.

"Teden solidarnosti z Vietnamom." *Delo*, 6. december 1967, zadnja stran.

"Veleposlaništvu ZDA." *Tribuna*, 19/12-13 (1970), 8.

- "Vsestranska podpora narodom v Indokini." *Delo*, 3.
- "Zahteva študentov." *Tribuna*, 19/12-13 (1970), 19. maj 1970, 5.
- "Še pomnite, tovariši?" *Tribuna*, 20/1 (1970), 1-2.
- Bavcon, Ljubo. "Vojna hudodelstva in hudodelstva zoper človečnost." *Sodobnost*, 14/12 (1966), 1175-1178.
- Berger, Aleš. "Kako protestiramo." *Tribuna*, 16/10 (1967), 2.
- Berger, Aleš. "Naša vest – kako je z njo?" *Tribuna*, 18/13 (1969), 5.
- Halimi, Giselle. "Kronologija dela mednarodnega sodišča za vojne zločine v Vietnamu." *Sodobnost*, 16/5 (1968), 531.
- Kerševan, Marko. "Nekaj misli ob temi: Vietnam in mi." *Problemi*, 4/45-48 (1966), 1161.
- Peršak, Anton. "Protest." *Tribuna*, 16/21 (1968), 2.
- Pevce, Franci. "Provokacija za študentsko organizacijo." *Tribuna*, 16/21 (1968), 3.
- Rupena - Osolnik, Mara. "Prvo srečanje z Vietnamkami. Od hladnega pozdrava do toplega slovesa." *Delo*, 30. april 1968, 6.
- Sartre, Jean-Paul. "Genocid." Prevedel Boris Verbič. *Sodobnost*, 16/5 (1968), 464.
- Smolič, Jože. "Mednarodna solidarnost z Vietnamom." *Delo*, 18. oktober 1967, 1.
- Splihal, J. "Podpora vietnamskemu narodu." *Delo*, 21. december 1966, 1.
- Vodopivec, Peter. "Upiram se vojni in orožju." *Sodobnost*, 14/12 (1966), 1234.
- Zlobec, Jaša. "Novo zmagoslavje miroljubne koeksistence." *Tribuna*, 21/5 (1971), 4.
- Zlobec, Jaša. "O tem, kako se izda revolucijo." *Tribuna*, 11/4 (1970), 4.

Elektronski viri

Seje od 1. 12. 1972 do 31. 12. 1972. Enotni zbor delovnih skupnosti, 24. seja, 27. decembra 1972, 212-213. http://www.sistory.si/cdn/publikacije/27001-28000/27583/Sejni_zapiski_1.12.-31.12.1972.pdf (Dostop: januar 2018).

Literatura

- Altman, Gavro. *Posebnosti vietnamske revolucije*. Ljubljana: Založba Borec, 1969.
- Cepuder, Bogan. *Zapiski o Vietnamu*. Ljubljana: Komunist, 1966.
- Elkaim, Arlette. *Russellovo sodišče. Sojenje v Stockholmu in sklepno sojenje v Kopenhagnu*. Ljubljana: DZS, 1971.

Klasić, Hrvoje. *Jugoslavija in svet leta 1968*. Prevedli Seta Knop in Višnja Fičor. Ljubljana: Beletrina, 2015.

Lazarević, Radomir, Milovan Radulović, Radmila Trojanović in Milena Burić. "Odnosi Jugoslavije i Vijetnama". *Jugoslovenski pregled*, 34/7-8 (1989), 313–314.

Močnik, Josip. "United States–Yugoslav relations, 1961–1980: the twilight of Tito's era and the role of ambassadorial diplomacy in the making of America's Yugoslav policy." Doktorska dizertacija, Graduate College of Bowling Green State University, 2008.

Rupena - Osolnik, Mara (ur.). *Resnica o Vietnamu*. Beograd: Jugoslovanski koordinacijski odbor za pomoč narodu Vietnamu, 1967 ali 1968.

Vučetić, Radina. "Yugoslavia, Vietnam War and Antiwar Activism." *Tokovi istorije*, 2 (2013), 166.

POVZETEK

Socialistična Jugoslavija si je od samega začetka vietnamskega konflikta prizadevala za rešitev vietnamskega vprašanja. Washington sicer ni skrival nezadovoljstva nad protiameriško nastrojenostjo in je jugoslovansko politiko večkrat opozoril na morebitne posledice, a obojestranski interesi niso dovolili, da bi prišlo do večje konfrontacije med državama in do poslabšanja njunih diplomatskih in gospodarskih odnosov. Slovenska politika je sledila uradnim jugoslovanskim protiameriškem stališčem in se ni aktivneje angažirala pri reševanju vietnamskega konflikta.

V obdobju, ko so protivojni protesti v svetu doživljali svoj vrhunec, so tudi jugoslovanski študenti postali del globalnih protikolonialnih in protiiimperalističnih prepričanj. Jugoslavija pri tem vseeno predstavlja svojevrsten fenomen, saj je monopol nad političnim aktivizmom imela takratna oblast. Hkrati se je v povezavi z vietnamsko vojno pojavil zanimiv fenomen: simbolizem narodnoosvobodilnega boja. Tako politika kot mediji, ki so bili pod režimskim nadzorom, so vzpostavljali številne vzporednice med napori in bojem Vietnamcev ter jugoslovanskim narodnoosvobodilnim bojem med 2. svetovno vojno. Poleg medijev je pomembno vlogo pri oblikovanju javnega diskurza odigralo tudi Russellovo sodišče za ameriške vojne zločine v Vietnamu. Za nas je delovanje sodišča še toliko pomembnejše, saj sta v okviru sodišča delovala tudi jugoslovanski zgodovinar Vladimir Dedijer in Rudi Rizman, takrat glavni urednik *Tribune*. Posebno vlogo pri izražanju podpore Vietnamu so imele tudi različne družbenopolitične organizacije, ki so od leta 1966 dalje delovale v okviru Koordinacijskega odbora za pomoč narodu Vietnamu. Prostovoljne krvodajalske in zbiralne akcije, prispevki na radiu, televiziji in v časopisju, pomoč pionirjev vietnamskim sovrstnikom ter manifestacije ob tednih solidarnosti so tako postali del tradicije. Kljub temu da so se oči javnosti občasno usmerile stran od vietnamskega konflikta (predvsem ob sovjetski okupaciji Češkoslovaške), so se takšne akcije izvajale vse do konca vietnamske vojne.

KONTAKTI AVTORJEV

AUTHORS' CONTACT INFO

Jure K. Čokl, univerzitetni diplomirani kulturolog, doktorski študent zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani

Ulica Manice Komanove 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
jure.cokl@gmail.com

dr. Primož Gašperič, znanstveni sodelavec, vodja Zemljepisnega muzeja

Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU
Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
primoz.gasperic@zrc-sazu.si

Žan Grm, univerzitetni diplomirani nemcist in univerzitetni diplomirani zgodovinar

Zrinjskega ulica 20, SI – 1230 Domžale, Slovenija
zan.grm@gmail.com

Monika Močnik, kustosinja in doktorska študentka zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani

Muzej novejše zgodovine Slovenije
Celovška cesta 23, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
monika.mocnik@muzej-nz.si

Branko Ocvirk, magister profesor zgodovine

Čemšenik 1, SI – 1413 Čemšenik, Slovenija
ocvirk.branko@gmail.com

Ivan Smiljanić, univerzitetni diplomirani zgodovinar in univerzitetni diplomirani rusist

Tuga Vidmarja 2, SI – 4000 Kranj, Slovenija
ivansmil.is@gmail.com

dr. Matija Zorn, znanstveni svetnik, docent, predstojnik

Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU
Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
matija.zorn@zrc-sazu.si

9 771234 567898